

Tieslietu ministrija

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālr.: 67036801, 67036716, 67036721; fakss: 67210823, 67285575;
e-pasts: pasts@tm.gov.lv; www.tm.gov.lv

Rīgā

13.09.2021. Nr. 1-17/3741

Uz 17.08.2021. Nr. 1-5/175
(TM reģ. Nr. 1-17/5972)

Latvijas Republikas tiesībsargam

*Par nolēmumu pieņemšanu
apgabaltiesai nosūtītā civillietā,
kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības*

Tieslietu ministrijā 2021. gada 17. augustā saņemta Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – Tiesībsargs) vēstule, kurā, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 13. panta 1. punktu, 27. panta pirmo daļu, Tiesībsargs lūdz sniegt skaidrojumu par civillietas virzību lietās, kas skar aizgādības un saskarsmes tiesības, laikā, kad blakus sūdzības par pagaidu nolēmumu izskatīšanai civillietā tiek nodota apgabaltiesai. Tāpat lūdz skaidrot, vai un kādu iemeslu dēļ nav iespējami risinājumi, izmantojot tehnoloģijas un tiesu informācijas sistēmas, lai mazinātu situācijas, ka civillietas izskatīšana tiek kavēta minētā iemesla dēļ.

Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) 238.¹ pants un 244.¹⁰ pants regulē pagaidu lēmumu pieņemšanu lietās par laulības neesamību vai šķiršanu un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, tātad – lietās, kas skar bērnu. Praksē ļoti bieži lietās, kas skar bērnu, tiek lūgts pieņemt pagaidu lēmumu, ar kuru uz laiku līdz sprieduma taisīšanai nosaka bērna dzīvesvietu, bērna aprūpes kārtību, saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību, aizliegumu bērna izvešanai no valsts.

CPL nav noteikts, ka uz blakus sūdzības par pagaidu lēmumu lietās par laulības neesamību vai šķiršanu un lietās, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, izskatīšanas laiku apgabaltiesā pirmās instances tiesai lietas izskatīšana pēc būtības jāaptur. Lieta pēc būtības netiek skatīta tā iemesla dēļ, ka tiek nosūtīta uz apelācijas instanci, un tiesai nav lietas (tās materiālu), ar ko strādāt. Iespējas tiesām plašāk izmantot informācijas tehnoloģijas novērstu situācijas, kad civillietas izskatīšana aizkavējas blakus sūdzības par pagaidu lēmumu izskatīšanas dēļ.

Kopš 2018. gada 19. marta Tieslietu ministrijas padotībā esošā iestāde Tiesu administrācija kopā ar partneriem Latvijas Republikas Prokuratūru, Ieslodzījuma vietu pārvaldi, Valsts probācijas dienestu, Tieslietu ministriju, kā arī ciešā sadarbībā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centru īsteno programmas "E-lieta: izmeklēšanas un tiesvedības procesu pilnveide" 1. posmu. E-lietas programmas 1. posms sastāv no četriem atsevišķiem projektiem. Pirmā projekta "Tiesu informatīvās sistēmas attīstība" (Nr. 2.2.1.1/17/I/013) mērķis ir efektīva un vienota elektroniskā tiesvedības procesa izveide; efektīva informācijas apmaiņa starp tiesām, lietas dalībniekiem un citām ar tiesvedību saistītām informācijas sistēmām; racionāla TIS pilnveide, radot jaunus un izmantojot esošos koplietošanas risinājumus.

Lai veicinātu tieslietu sistēmas iestāžu resursu efektīvu izmantošanu, kā arī attīstītu mūsdienīgu, uz cilvēku vērstu, ērtu un saprotamu tiesu pakalpojumu nodrošināšanu, norisinās Tiesu informācijas sistēmas (turpmāk – arī TIS) pilnveide un E-lietas platformas izstrāde. Minēto mērķu iedzīvināšanai, lai uzlabotu tiesu darba efektivitāti, mazinātu ar tiesvedības procesu saistīto dokumentu plūsmas laiku, kā arī citu resursu patēriņu, 2021. gada 23. februārī Saeimā ir iesniegts likumprojekts "Grozījumi Civilprocesa likumā" (Nr.953/Lp13) (turpmāk – Likumprojekts).

Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija)¹ minēts, ka pašlaik rajonu (pilsētu) tiesu, apgabaltiesu un Augstākās tiesas lietvedības un tiesvedības informācijas reģistrēšanas risinājumu tiesu darba vajadzībām un datu izplatīšanas risinājumu nodrošina TIS. Minētā sistēma nodrošina elektronisku lietu uzskaiti un atsevišķu digitāli radītu lietas materiālu, piemēram, nolēmumu, elektronisku uzglabāšanu. Paralēli tiesās lietas tiek uzturētas papīra formā. Šobrīd elektroniskajā vidē tiek ievietoti visi tiesu nolēmumi, bet lietas dalībnieku iesniegtie materiāli pamatā tad, ja tie tiesā ir iesniegti elektroniski.

Likumprojekts kopumā ir vērsts uz civilprocesa elektronizāciju, pārejot tiesvedībā no papīra lietas uz elektronisku lietu. Izstrādājot elektroniskai dokumentu iesniegšanai, elektroniskai lietas uzturēšanai un elektroniskas piekļuves lietas materiāliem nodrošināšanai nepieciešamo funkcionalitāti, visi lietas materiāli, sākot ar pieteikumu un beidzot ar nolēmumu, tiks glabāti elektroniski un būs pieejami attālināti. Ar Likumprojekta spēkā stāšanos pilnīgi visi lietas materiāliem pievienojamie dokumenti - gan tiesas radītie, gan tie, ko tiesā iesniegs lietas dalībnieki -, būs pievienojami un glabājami elektroniskajā vidē, veidojot E-lietu, kas būs pamata lietvedības forma. Ievērojot minēto, Likumprojektam stājoties spēkā, Tiesībsarga aktualizētais jautājums tiks atrisināts, jo tiesām fiziski vairs nebūs jānodod lietas materiāli augstākai instancei.

Papildus informējam, ka Tieslietu ministrija ir konstatējusi arī tādas situācijas, kad nereti vienā lietā vairākkārt tiek lūgts pagaidu lēmumus grozīt, papildināt, atcelt. Līdz ar to veidojas situācija, ka tiesai jāizskata pagaidu lēmumu lūgumi, par kuriem tiek iesniegtas blakus sūdzības, kuras arī izskatāmas likumā noteiktajā kārtībā, kā rezultātā lieta pēc būtības ilgstoši nevar tikt izskatīta. Šāda prakse neatbilst bērna tiesībām un labākajām interesēm, jo lietām, kas skar bērnu, jātiek izskatītām ārpus kārtas un nekavējoties, bet izskatīt lietas pēc būtības ilgstoši kavē nepieciešamība izskatīt pagaidu lēmumu lūgumus un blakus sūdzības par tiem.

Lai novērstu iepriekš aprakstīto bērna tiesībām un labākajām interesēm neatbilstošo praksi, lūdzot pagaidu lēmumu pārskatīšanu un iesniedzot par tiem blakus sūdzības, Tieslietu ministrija ir iesniegusi priekšlikumus Likumprojektam pirms otrā lasījuma,² tostarp paredzot CPL 238.¹ un 244.¹⁰ panta precizēšanu, lai samazinātu iespēju procesu vilcināt, vienlaikus veicinot atbilstošu bērna tiesību ievērošanu un bērna stāvokļa tiesisko stabilitāti.

Valsts sekretāra vietniece
tiesu jautājumos

I.Ilgaža

*Daugule 67046105
Reinika 67036830*

¹ Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/04094C46CB7F8905C225868500284E60?OpenDocument>

² Priekšlikumi Likumprojektam pirms otrā lasījuma. Pieejami:

<http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/952887637D572016C22586CF0043D51D?OpenDocument>